

Nieuwe wapens in de slag om groen

Groen verliest in en rond steden vaak de slag. Burgers vinden groene gebieden belangrijk, ze stimuleren beweging, bevorderen de integratie en maken huizen meer waard. Toch kiezen bestuurders uiteindelijk vaak toch voor 'rood' omdat dat geld en prestige oplevert. Onderzoekers zijn op zoek naar munitie voor de groene kant van de bestuurstafel.

De gemiddelde Nederlander wil er meer van hebben en toch hebben we er jaar na jaar minder van: groen in Nederland. Beleidsmakers proberen ervoor te zorgen dat elke stadsbewoner minstens 75 vierkante meter groen in zijn omgeving heeft, maar de meeste steden in de Randstad halen dat lang niet. Sterker nog, uit onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt dat de Nederlandse stedeling ondanks de goede bedoelingen op veel plaatsen juist steeds minder groen tot zijn beschikking heeft. Het Planbureau onderzocht de ontwikkeling van de beschikbare groene ruimte rond de steden tussen 2000 en 2003 en concludeerde dat er in driekwart van de vijftig grootste Nederlandse gemeenten een tekort is aan wandel- en fietsmogelijkheden rond de stad. Volgens een rekenmethode die vraag en aanbod van groen berekent, is de vraag vanuit Amsterdam, Rotterdam en Schiedam zelfs vier tot vijf keer groter dan het aanbod. Tussen 2000 en 2003 verbeterde de situatie vrijwel nergens en er is geen reden om aan te nemen

dat dit sinds die tijd wel is gebeurd. Vooral in de Randstad werden de tekorten juist alleen maar groter.

Het beeld is iets rooskleuriger in steden, liet een studie van Peter Visschedijk van Alterra in september 2009 zien. In zijn rapport over groen in 'aandachtswijken' staat dat de gemiddelde Nederlandse stadsbewoner sinds 2003 meer recreatief groen in de stad ter beschikking heeft. Maar de norm van 75 vierkante meter groen per stadsbewoner wordt in de meeste steden in de Randstad niet gehaald. In de aandachtswijken bleek het aantal vierkante meters groen, tegen de landelijke trend in, juist met gemiddeld 4,7 vierkante meter gedaald.

Euro's

Een belangrijke reden voor het tekort aan groen is dat plannen om er meer van aan te leggen vaak weinig succesvol zijn. De opbrengsten van parken en recreatiegebieden zijn lastiger in euro's uit te drukken dan de opbrengsten van huizen en vierkante meters

industrieterrein. Ook andere voordelen van groen zijn niet makkelijk in harde getallen te vatten. Hoeveel bespaart Nederland op gezondheidszorg als er meer groen in de buurten komt zodat mensen meer bewegen? Hoeveel is een fietstochtje langs de molen waard? Wat is de opbrengst voor de gemeentekas van een extra park in de nieuwbouwwijk? Ook voor plannen buiten de stad geldt dat de ambities vaak groter zijn dan de uiteindelijke realisatie. Onderzoeker Annet Kempenaar van Alterra publiceerde in de zomer van 2009 het rapport 'Verkenning verstedelijking en groen'. Kempenaar: 'De weg van plan naar uitvoering is lang. Je ziet dat de plannen stap voor stap minder ambitieus worden, er gaat steeds een hapje af.' Het wordt zowel kleiner als van mindere kwaliteit. Samen met het Kenniscentrum Recreatie onderzocht Kempenaar hoe dat komt. De oorzaak is complex, schrijven de onderzoekers.

Een van de oorzaken is dat er voor bestuurders van gemeenten weinig te winnen is bij het aanleggen van groen. Aan de goede voor-

Park Sonsbeek in Arnhem.

nemens kan het niet liggen. Wethouders, gedeputeerden en andere bestuurders maken graag plannen voor een groene omgeving van de steden. Groen doet het goed bij de eerste presentaties van plannen voor nieuwbouwwijken en industrieterreinen. Een mooie kaart met veel groene vlekken vergroot het draagvlak voor de plannen. Bij het maken van plannen is groen voor iedereen een positieve factor. Maar dat verandert als de plannen uitgevoerd moeten worden. Dan wordt groen een kostenpost. Als er tegenvallers zijn bij de realisatie is het voor projectontwikkelaars makkelijk om op de mooie groene plannen te bezuinigen. Het is voor ambtenaren en bestuurders van gemeentes, die de belangen van het groen moeten verdedigen, niet gemakkelijk om daar weerstand aan te bieden. Kempenaar adviseert dan ook om beloningen in het leven te roepen voor succesvol beleid. Een gemeente die woningen bouwt krijgt daarvoor nu subsidie. Dat zou ook bij groen moeten gebeuren (zie ook pagina 9).

Andere onderzoekers proberen de positie van groene plannen in de politieke discussies te verbeteren door de voordelen van parken en open ruimte in cijfers uit te drukken. Want voordelen zijn er genoeg. Groen zorgt ervoor dat de waarde van de omliggende huizen omhoog gaat. Ook bindt een aantrekkelijke woonomgeving mensen met midden- en hogere inkomens aan de stad, zo concludeerde Jan Vreke van Alterra in 2006 in onderzoek naar effect van groen in de stad. Belangrijk in een tijd waarin steden investeren in het verbeteren van probleemwijken en ernaar streven daar een meer gemengde bevolking te krijgen.

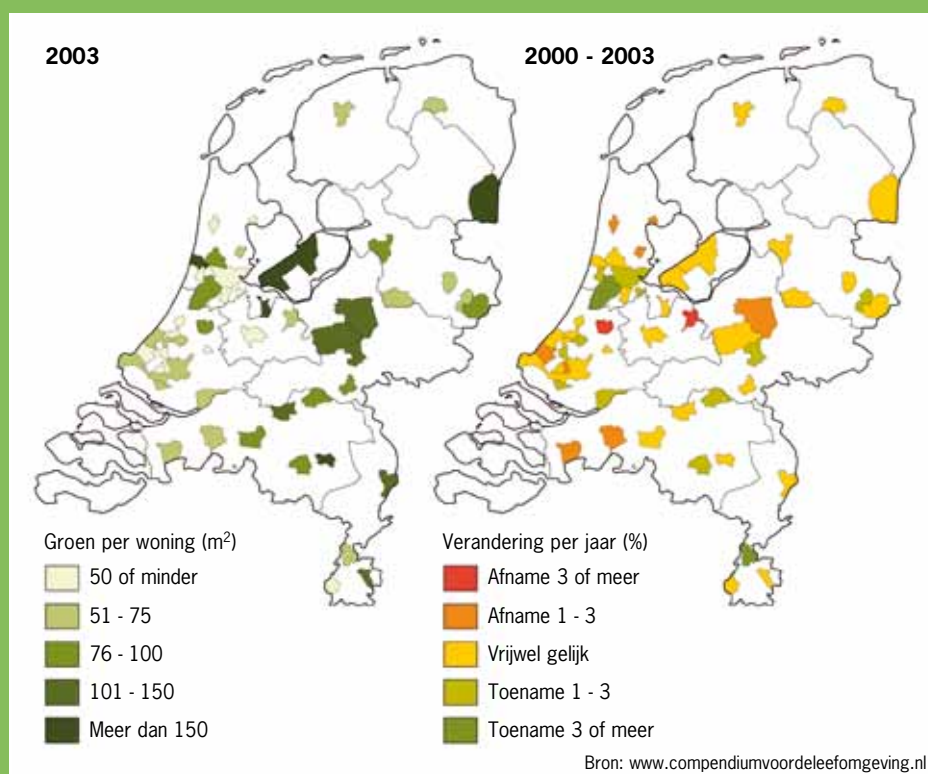
Overgewicht

Meer aandacht nog trok de conclusie in Vrekes rapport dat groen overgewicht voorkomt. Tenminste, dat lijken statistieken aan te tonen. Overgewicht komt minder voor in groene gebieden. In groene gebieden heeft 15,6 procent van de kinderen last van overgewicht, in gebieden met weinig groen 19,3 procent.

Statistisch een significant effect, al is de oorzaak van het effect nog niet goed onderzocht. Een grootschalig onderzoek naar de oorzaken van de vermindering van overgewicht bij kinderen in een groene omgeving is nog niet uitgevoerd. In 2007 publiceerde Agnes van den Berg van Alterra wel de resultaten van een oriënterend onderzoek naar spelende kinderen. Zij onderzocht groepen kinderen in een natuurspeeltuin en een sporthal in Sliedrecht en zag dat kinderen die in een natuurlijke omgeving spelen gevarieerder en creatiever spelen. Maar haar onderzoek liet niet zien dat kinderen ook meer gaan bewegen. Meisjes leken wel meer te gaan rennen en lopen, maar jongetjes bleken in een sporthal meer stappen te zetten dan in de natuur. Ook werden kinderen, tegen de verwachting van de onderzoekers, niet meetbaar vrolijker van het spelen in een natuurlijke omgeving. Een goede verklaring voor het verminderde overgewicht van kinderen in een groene woonomgeving is er dus nog niet. Maar er zijn andere redenen voor stedelijke

Feiten en cijfers

Steden minder groen

Beschikbaarheid openbaar groen binnen 500 meter van de woning.

Utrecht onderaan ranglijst

Steden	Aantal m ² groen
1. Emmen	160.4
2. Heerlen	155
3. Almelo	149.7
4. Lelystad	114.5
5. Den Bosch	104.2
6. Arnhem	103.8
7. Eindhoven	99.1
8. Groningen	98.1
9. Dordrecht	96.5
10. Nijmegen	92.5
11. Amersfoort	88.3
12. Deventer	86.6
13. Leeuwarden	81.1
14. Tilburg	78.4
15. Enschede	78.3
16. Zwolle	77.4

Ranglijst steden met het aantal m² groen per woning.

bestuurders om meer aandacht te besteden aan groen. Verschillend onderzoek toont aan dat bomen en ander groen mensen in staat stelt om sneller te herstellen van stress. Bovendien zorgt het voor een vriendelijker klimaat in de stad. De lucht wordt schoner doordat de bomen fijn stof wegvangen en groene plekken in de stad zorgen tijdens hittegolven voor verkoeling. Verder slaat stedelijk groen net zo goed koolstof op als grote bossen. Die opslagcapaciteit kan best een grote waarde opleveren als je daar emissierechten voor gaat uitgeven. Een stad die nieuw groen aanlegt zou daar CO₂-credits voor uit kunnen gaan geven en zo aanleg en onderhoud deels bekostigen (zie ook pagina 8).

Praatje

Jan Vreke en Irini Salverda onderzocht in 2009 het Utrechtse groenbeheer. De gemeente Utrecht vond in 1987 het beheer van een aantal parken te duur en heeft omwonenden toen de vraag voorgelegd: ga je zelf beheren

of bouwen wij het vol? 'Zelfbeheer is redelijk succesvol', zegt Vreke. 'Er zijn nu zeshonderd contracten voor zelfbeheer van groen. De mensen leren elkaar beter kennen omdat ze samen aan het park of de moestuin werken.' Ook de mensen die niet meewerken maken makkelijker contact met buurtgenoten. 'Je loopt voor een praatje makkelijker naar iemand toe die buiten staat te snoeien dan wanneer je aan moet bellen.' Een moestuin in een slechte wijk in Delft bleek vergelijkbare invloed te hebben. De tuin wordt nu beheerd door vrouwen uit de buurt. Mannen mogen er doorgaans niet in. Ze zijn er alleen bij het openings- en het sluitingsfeest. Vreke: 'Daar is wel wat discussie over, maar de opzet zorgt er in ieder geval voor dat de tuin een centrum is geworden in de wijk. Een tuin is laagdrempeliger dan een buurthuis. Je ziet de mensen werken. Je zou ook andere activiteiten kunnen verzinnen, maar het is wel belangrijk dat ze buiten plaatsvinden en zichtbaar zijn. Dan kom je al snel uit bij iets groens.'

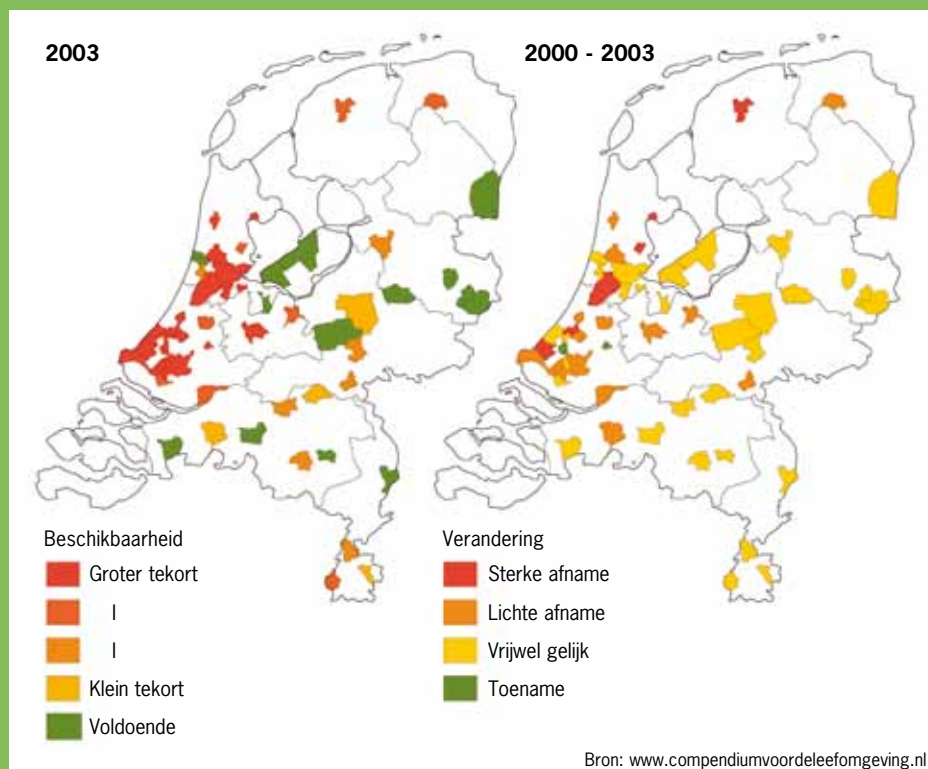
Maar praatjes in de buurt, meer fietstochtjes, lekker uitblazen in het park, het blijft een beetje soft. Zijn de voordelen niet gewoon in harde euro's uit te drukken zodat elke beleidsambtenaar kan uitrekenen wat investering in groen oplevert? Zo zouden groene en rode investeringen echt tegen elkaar afgewogen kunnen worden. Vreke: 'Dat is me wel gevraagd, maar ik heb gelukkig duidelijk kunnen maken dat dit niet verstandig is. Ik ben econometrist, dus ik ben helemaal niet vies van denken in geld, maar je moet daar ook de beperkingen van zien. Die berekeningen van wat een natuurgebied waard is bijvoorbeeld, daar zie ik niet veel in. Sommige dingen moet je niet in geld willen uitdrukken. Dat levert alleen maar de schijn van exactheid, waar het in werkelijkheid niets zegt.'

Cluster	WOT Natuur en milieu
Informatie:	www.kennisonline.wur.nl
Contact:	Jan.Vreke@wur.nl 0317 - 48 17 10

Afnemende mogelijkheden voor fietsers

Steden Aantal m² groen

17. Rotterdam	74.1
18. Alkmaar	74
19. Venlo	73
20. Helmond	72.8
21. Breda	71.1
22. Amsterdam	70.1
23. Zaanstad	68.6
24. Schiedam	65.5
25. Maastricht	62.6
26. Hengelo	61.9
27. Sittard-Geleen	56.6
28. Leiden	52.5
29. Haarlem	49.1
30. Den Haag	48.3
31. Utrecht	45.8

Mogelijkheden om te wandelen en fietsen.